

RYSZARD KAMIŃSKI

ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-DYDAKTYCZNA BISKUPA PROF. DRA HAB. KAZIMIERZA RYCZANA W KATOLICKIM UNIWERSYTECIE LUBELSKIM

Kazimierz Ryczan urodził się 10 lutego 1939 r. w Żurawicy koło Przemysła jako syn Stanisława i Joanny z domu Karut. Z rodzinnego domu wyniósł głęboką religijność, patriotyzm i umiłowanie tradycji narodowej oraz życzliwość wobec ludzi. Do szkoły podstawowej uczęszczał w Żurawicy w latach 1945-1952. W 1952 r. zapisał się do Liceum Ogólnokształcącego im. Kazimierza Morawskiego w Przemyśle, które ukończył po czterech latach, w roku 1956 r., uzyskaniem świadectwa dojrzałości. W tym samym roku zgłosił się do Wyższego Seminarium Duchownego obrządku łacińskiego w Przemyśle, aby tutaj przez sześć lat studiów filozoficzno-teologicznych przygotować się do przyszłych zadań w Kościele. Święcenia kapłańskie otrzymał 16 czerwca 1963 r. w Przemyśle z rąk bpa Franciszka Bardy, ordynariusza przemyskiego.

Po święceniach kapłańskich ks. K. Ryczan był przez trzy lata wikariuszem parafialnym, najpierw w Szebniach koło Jasła (1963-1965), a potem w kościele Farnym w Rzeszowie (1965-1966). Jesienią 1966 r. został skierowany przez władzę diecezjalną na studia specjalistyczne w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Odbывał je w latach 1966-1969 w Instytucie Teologii Pastoralnej na sekcji społeczno-pastoralnej, a ukończył uzyskaniem stopnia licencjata teologii pastoralnej 10 czerwca 1969 r. na podstawie pracy *Społeczno-religijne uwarunkowania powołań kapłańskich i zakonnych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w latach 1900-1960*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Józefa Majki.

Po studiach licencjackich ks. lic. K. Ryczan powrócił do pracy w diecezji przemyskiej. przez pięć lat pełnił funkcję diecezjalnego duszpasterza akade-

mickiego w Rzeszowie (1970-1975). W 1975 r. powrócił na Katolicki Uniwersytet Lubelski celem odbycia studiów doktoranckich w Instytucie Teologii Pastoralnej. W roku akademickim 1976/77 został zaangażowany do pracy naukowej w KUL w charakterze asystenta stażysty Katedry Socjologii Religii, kierowanej przez ks. prof. dra hab. Władysława Piwowarskiego. W 1978 r. uzyskał stopień naukowy doktora na podstawie rozprawy *Ciągłość i zmiana tradycji religijnej. Studium socjologiczne na przykładzie wybranej społeczności miejskiej*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr hab. W. Piwowarskiego. Dnia 1 października 1980 r. ks. dr K. Ryczan awansował na stanowisko starszego asystenta, a 1 października 1983 r. na stanowisko adiunkta Katedry Socjologii Religii KUL.

Na podstawie rozprawy habilitacyjnej *Wartości katolików a typ środowiska miejskiego*, przedstawionej na Wydziale Teologii KUL, ks. dr Kazimierz Ryczan uzyskał 26 lutego 1992 r. stopień doktora habilitowanego. Odnośną uchwałę Rady Wydziału Teologii i Senatu Akademickiego KUL zatwierdziła Centralna Komisja Kwalifikacyjna w Warszawie dnia 26 października 1992 r. W tym samym roku ks. dr hab. K. Ryczan został mianowany kierownikiem Katedry Socjologii Religii w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL. Kilka miesięcy później, dnia 14 czerwca 1993 r., został wybrany na prodziekana Wydziału Teologii KUL. Funkcji tej jednak nie podjął ze względu na mianowanie go 17 lipca 1993 r. przez papieża Jana Pawła II biskupem ordynariuszem diecezji kieleckiej. Świecenia biskupie przyjął z rąk metropolity krakowskiego ks. kard. Franciszka Macharskiego i współkonsekratorów: abpa Edwarda Nowaka z Rzymu i bpa Mieczysława Jaworskiego, biskupa pomocniczego z Kielc. Po objęciu posługi biskupiej w diecezji kieleckiej bp dr hab. Kazimierz Ryczan zachował funkcję kierownika Katedry Socjologii Religii w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL. Prowadzi też, podobnie jak wcześniej, seminarium naukowe z socjologii religii oraz wykłady na sekcji teologii praktycznej. Jego współpracownikiem w wyżej wymienionej Katedrze jest adiunkt ks. dr Kazimierz Świąt z diecezji tarnowskiej.

Biorąc pod uwagę osiągnięcia naukowe bpa dra hab. K. Ryczana, na wniosek Rady Wydziału Teologii KUL Senat Akademicki tejże Uczelni powołał go dnia 1 czerwca 1997 roku na stanowisko profesora nadzwyczajnego KUL w Katedrze Socjologii Religii.

Na seminarium socjologii religii KUL kierowanym przez bpa prof. dra hab. K. Ryczana powstało i zostało obronionych dziesięć prac doktorskich, cztery prace licencjackie oraz szesnaście prac magisterskich. Ponadto bp prof. dr hab. K. Ryczan był recenzentem czterech prac habilitacyjnych, ośmiu prac

doktorskich i 197 prac magisterskich. Napisał też kilkanaście recenzji wydawniczych.

I. DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA I ORGANIZACYJNA

Biskup Profesor Kazimierz Ryczan prowadzi nieprzerwanie od 1976 r. zajęcia dydaktyczne na KUL – w Instytucie Teologii Pastoralnej oraz na Wydziale Nauk Społecznych i kursie teologii „B” Są to wykłady z socjologii religii w ramach specjalizacji teologii praktycznej, jak i wykłady z katolickiej nauki społecznej na Wydziale Nauk Społecznych i kursie teologii „B” Wiele uwagi poświęca wykładom: „Przemiany społeczne a duszpasterstwo”, „Socjologia parafii”, „Socjologia religii” i „Wartości religijno-moralne społeczeństwa polskiego” Głównym przedmiotem badawczej pasji Biskupa Profesora K. Ryczana jest tradycja religijna oraz wartości katolików w Polsce.

Wykłady, ćwiczenia i seminarium naukowe Biskupa Profesora K. Ryczana gromadzą zawsze wielu słuchaczy. Siłą przyciągającą jest nie tylko interesująca problematyka, wyjątkowa umiejętność łączenia socjologii religii i katolickiej nauki społecznej z praktyczną działalnością Kościoła, ale także osobowość Biskupa Profesora K. Ryczana, jego serdeczna i życzliwa postawa wobec każdego człowieka, a zwłaszcza młodzieży akademickiej.

Ks. dr hab. Kazimierz Ryczan przed podjęciem posługi biskupiej w diecezji kieleckiej angażował się czynnie w organizację życia uczelnianego KUL, pełniąc różne funkcje. W latach 1977-1981 był opiekunem studentów kursu teologii „B”, troszcząc się nie tylko o ich formację teologiczno-naukową i apostołską, ale także o warunki materialne do godnego studiowania. W 1984 r. ks. dr K. Ryczan pełnił obowiązki kuratora Koła Teologów KUL. W latach 1980-1981 znany był w środowisku KUL-owskim z działalności w Związku Zawodowym „Solidarność” W 1982 r. został powołany na członka Komisji Rektorskiej do rozdziału żywności i odzieży, a w latach 1983-1987 był członkiem Senackiej Komisji Finansowo-Gospodarczej. W roku akademickim 1992-1993 powołany został na członka Senackiej Komisji Kontrolnej KUL. W okresie 1976-1993 ks. dr hab. K. Ryczan udzielał się nie tylko na KUL, ale także na terenie Polski. W tym czasie prowadził wykłady z katolickiej nauki społecznej w Przemyskim Seminarium Duchownym, w Instytucie Pastoralnym w Opolu i w Studium Pastoralnym w Siedlcach.

W latach 1983-1989 ks. dr K. Ryczan pełnił funkcję wicedyrektora, a od 1 października 1989 r. aż do powołania na stolicę biskupią w Kielcach funkcję dyrektora Konwiktu Księży Studentów KUL. Na obu tych stanowiskach dał się poznać społeczności konwiktorskiej jako wychowawca otwarty na problemy młodych księży, życzliwie usposobiony i lubiany wychowawca młodego duchowieństwa.

Biskup Prof. dr hab. K. Ryczan jest członkiem Towarzystwa Naukowego KUL oraz Polskiego Towarzystwa Socjologicznego. W trakcie pracy naukowo-dydaktycznej na KUL kilkakrotnie wyjeżdżał za granicę, aby pogłębić swoją formację naukową: w II semestrze roku akademickiego 1978/79 przebywał na półrocznym stypendium naukowym w Instytucie Katolickim w Paryżu, a w II semestrze roku akademickiego 1988/1989 na semestralnym stypendium naukowym na Uniwersytecie Katolickim w Leuven.

II. TWÓRCZOŚĆ NAUKOWA

Bibliografia naukowa Biskupa Prof. dra hab. K. Ryczana liczy kilkadziesiąt publikacji naukowych. Składają się na nią: jedna publikacja książkowa, rozprawy i artykuły naukowe, drukowane w pracach zbiorowych i różnych periodykach socjologicznych i teologiczno-pastoralnych, recenzje, sprawozdania i hasła w *Encyklopedii Katolickiej*, przedmowy i wprowadzenia do dzieł autorskich i zbiorowych. Rozprawy i artykuły najczęściej publikowane były w następujących czasopismach: „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” (obecnie „Roczniki Teologiczne”), „Collectanea Theologica”, „Roczniki Nauk Społecznych”, „Chrześcijanin w świecie. Zeszyty ODiSS”, „Homo Dei” Nie sposób omawiać każdą publikację Biskupa Profesora K. Ryczana. Z konieczności musimy poprzestać na wskazaniu głównych kręgów badań naukowych i wyakcentowaniu kilku bloków problemowych. W całości dorobku naukowego można wyróżnić – najogólniej rzecz traktując – trzy zasadnicze kręgi. Koncentracją się one wokół trzech dziedzin: socjologii religii, katolickiej nauki społecznej i teologii pastoralnej.

Głównym przedmiotem badawczej pasji Biskupa Profesora K. Ryczana są studia socjologiczne, i to zarówno w wymiarze socjologii empirycznej, jak i socjologii stosowanej. Na szczególne podkreślenie zasługuje kilka tematów badań. Pierwszym z nich są badania nad powołaniami kapłańskimi i społecznym statusem kapłana katolickiego. W tym nurcie sytuuje się jego praca magisterska *Społeczno-religijne uwarunkowania powołań kapłańskich i zakon-*

nych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w latach 1900-1960 oraz publikacje zamieszczone w różnych periodykach naukowych: *Badania powołań kapłańskich*. „Collectanea Theologica” 47:1977 fasc. 4, s. 157-163; *Spółeczny status kapłana w Polsce w dobie przemian*. „Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej” 38:1983 nr 4 s. 135-144; *Powołania kapłańskie i zakonne w Polsce*. W: *Z badań nad religijnością polską. Studia i materiały*. Red. W. Piwowarski, W. Zdaniewicz. Poznań–Warszawa 1986 s. 169-179, a także prace doktorskie i magisterskie powstałe pod jego kierunkiem.

Drugim tematem badawczym w ramach socjologii religii jest tradycja religijna. Autor, poruszając się w ramach socjologicznej koncepcji tradycji kulturowej, przygotował i opublikował kilka rozpraw z powyższej dziedziny: *Ciągłość i zmiana tradycji religijnej. Problematyka i hipotezy*. „Roczniki Nauk Społecznych” 9:1981 s. 61-80; *Tradycja religijna w środowisku miejskim*. „Chrześcijanin w świecie” 13:1981 nr 1 s. 96-179; *Ciągłość i zmiana tradycji religijnej*. „Collectanea Theologica” 49:1979 fasc. 3 s. 163-166; *Przemiany tradycji religijnej*. W: *Przemiany religijności społeczeństwa polskiego w świetle badań lubelskiego środowiska naukowego*. Red. W. Piwowarski, J. Styk. Warszawa 1993 s. 27-37. W obrębie tego tematu badawczego sytuuje się także praca doktorska Biskupa K. Ryczana: *Ciągłość i zmiana tradycji religijnej. Studium socjologiczne na przykładzie wybranej społeczności miejskiej*. Lublin 1978.

Trzecim tematem w ramach socjologii religii jest religijność społeczeństwa polskiego. W obrębie tego tematu należy umieścić badania dotyczące religijności Polaków (*Religijność Polaków*. W: *Materiały pomocnicze do katechizacji młodzieży*. Przemyśl 1986 s. 142-150) oraz religijności ludzi różnych środowisk (*Religijność w środowisku uzdrowiskowym*. „Collectanea Theologica” 51:1981 fasc. 2 s. 141-143; *Religijność a powstanie nowego ośrodka duszpasterskiego*. „Collectanea Theologica” 56:1986 fasc. 3 s. 120-123). Do tego tematu należą również badania dotyczące postaw religijnych (*Przemiany postaw młodzieży wobec religii*, „Collectanea Theologica” 51:1981 fasc. 2 s. 143-149; *Postawy wobec wierzeń religijnych. Studium socjologiczne w świetle wierzeń międzygeneracyjnych*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 30:1983 z. 6 s. 239-250; *Postawy wobec symboli religijnych*. „Collectanea Theologica” 55:1985 fasc. 2 s. 132-148; *Postawy wobec norm regulujących stosunek człowieka do Boga*. „Collectanea Theologica” 56:1986 fasc. 3 s. 123-132); *Badania socjologiczne nad religijnością w Polsce*. W: *Spółeczno-kulturalna działalność Kościoła katolickiego w Polsce w XIX i XX wieku*. Red. R. Renz, M. Meducka. Kielce 1994 s. 9-16).

Kolejnym tematem badawczym w ramach socjologii religii jest stosunek Polaków do wartości ostatecznych i codziennych. Biskupa Profesora K. Ryczana, autora wielu publikacji na ten temat, interesuje, jakie wartości uznają katolicy w Polsce, jakie wartości stawiają na pierwszym miejscu preferowanego przez nich systemu wartości, a jakie na dalszych pozycjach. Jakie są orientacje na wartości w płaszczyźnie wartości ostatecznych, jakie w podstawowych, a jakie w codziennych? Czy wartości pozostają niezienne, czy też ulegają przemianom? Odpowiedzi na te pytania udziela Autor w pracy habilitacyjnej (*Wartości katolików a typ środowiska miejskiego. Studium socjologiczne*. Lublin 1992) oraz w kilku artykułach (*Wartości ostateczne i codzienne — orientacja światopoglądowa i życiowa*. „Collectanea Theologica” 59:1989 fasc. 2 s. 111-123; *Wartości ostateczne katolików środowiska miejskiego*. W: *Veritati et caritati. W służbie teologii i pojednania*. Red. P. Jaskóła. Opole 1992 s. 477-489; *Problematyka wartości — stan badań*. W: *Vivere in Christo. Chrześcijański horyzont moralności*. Red. J. Nagórny, A. Derdziuk Lublin 1996, s. 77-86; *Wychowanie ku wartościom*. W: *Na przełomie stuleci. Naród — Kościół — Państwo w XIX i XX wieku*. Red. M. Piotrowski. Lublin 1997 s. 551-556).

Ponieważ socjologia religii i katolicka nauka społeczna nie są przeciwstawne, lecz komplementarne wobec siebie, dlatego drugim kręgiem badawczym Biskupa Profesora K. Ryczana jest społeczne nauczanie Kościoła. Najcenniejszym osiągnięciem w tej dziedzinie jest zarys katolicyzmu społecznego poprzez omówienie encyklik od *Rerum novarum* do *Laborem exercens* (W: *Dokumenty społeczne Kościoła*. Lublin 1984). Terenem spotkania socjologii religii i katolickiej nauki społecznej w badaniach Biskupa Profesora K. Ryczana były wartości Polaków w okresie transformacji systemowej. Biskup Profesor K. Ryczan poprzez swoje badania ukazuje, że istnieje duży deficyt afirmacji wartości, zwłaszcza podstawowych, stanowiących fundament porządku społecznego (*Problematyka wartości — stan badań*. W: *Vivere in Christo. Chrześcijański horyzont moralności*. Red. J. Nagórny, A. Derdziuk. Lublin 1996 s. 77-86). Wartości podstawowe, wywodzące się z tradycji historycznej Polaków oraz z tradycji katolicyzmu społecznego, stanowią fundament dialogu i współdziałania dla dobra wspólnego opartego na tych wartościach. Obszarem zainteresowań badawczych Biskupa Profesora K. Ryczana jest też zaangażowanie katolików w życie społeczno-polityczne (zob. *Zaangażowanie katolików w życie społeczno-polityczne*. W: *Zaangażowanie chrześcijan w życiu społecznym*. Red. A. Marcol. Opole 1994 s. 9-33; *Działalność duszpasterska Kościoła a zaangażowanie polityczne*. „Collectanea Theologica”

57:1987 fasc. 3 s. 121-128); *Prawa człowieka w jasnogórskiej ewangelizacji Jana Pawła II*. W: *Jasna Góra w 20-lecie pontyfikatu Jana Pawła II*. Red. Z. S. Jabłoński. Częstochowa 1999 s. 151-161) oraz inne kwestie z zakresu katolickiej nauki społecznej (zob. *Jan Paweł II o wsi i rolnictwie*. „Rola Katolicka” Tygodnik Diecezjalny [Przemyśl] z 8 czerwca 1987; *Miłość i miłosierdzie w życiu społecznym*. W: *Dives in misericordia. Tekst i komentarze*. Lublin 1983 s. 223-233; *Kościół a związki zawodowe*. „Premislia Christiana” 2:1988 s. 189-195).

Charakterystycznym rysem dorobku naukowego Biskupa Profesora K. Ryczana jest związek z praktyką życia społeczno-religijnego. Przyczyniła się do tego nie tylko akademicka formacja intelektualna, lecz także pełnione funkcje duszpasterskie i społeczne. Temu „zacięciu” pastoralnemu i praktycznemu należy przypisać szeroki profil zajęć dydaktycznych prowadzonych w różnych ośrodkach diecezjalnych oraz wielość pełnionych funkcji społeczno-organizacyjnych. Znalazło to przełożenie w trzecim kręgu badawczym, obejmującym prace społeczno-pastoralne dotyczące duszpasterstwa (zob. *Działalność duszpasterska Kościoła a zaangażowanie polityczne*. „Collectanea Theologica” 57:1987 fasc. 3 s. 121-128; *Religijność w nowym ośrodku duszpasterskim*. „Collectanea Theologica” 56:1986 fasc. 3 s. 142-150; *Wychowanie ku wartościom*. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 73:1997 nr 2 s. 124-129; *Duszpasterz wobec wyzwań czasu przemian*. Tamże 71:1995 nr 3 s. 249-256; *Prawa człowieka a duszpasterstwo*. W: *Słowo nieskowane*. Red. A. Nowicki, J. Tyrawa. Wrocław 1998 s. 109-116; *Świętowanie dzisiejszego Polaka*. W: *Akcja Katolicka*. Warszawa 1999 s. 27-40) oraz wsi i rolnictwa (zob. *Jan Paweł II o wsi i rolnictwie*. „Rola Katolicka” Tygodnik Diecezjalny [Przemyśl] 8 VI 1987), a także zaangażowanie młodzieży w parafii (zob. *Miejsce i rola młodzieży w parafii*. „Seminare” Poszukiwania naukowo-pastoralne 1986 s. 123-132).